

Рецензия

От проф. д-р Николай Иванов Ненов,

Директор на Регионален исторически музей – Русе

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор” на тема: „Технологиите за разширена реалност като иновация в българските исторически музеи” по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Информационно-търсещи системи), от докторант Петър Филипов Миладинов, с научен ръководител проф. д-р Оля Харизанова, проф. д. изк. Симеон Недков

Предложената тема за защита буди учудване със своя дигитално предопределен филтър на прочит на дейността на българските музеи, тъй като консервативността в развитието на музеите у нас и спорадичните изяви на съвременни технологични решения не говорят за системен подход в този тип комуникации. В същото време темата се отличава със своята актуалност и възможност за специфичен поглед към публичния образ на музеите във виртуални пространства и с участие на новите медии, с което те отварят нови пространства за дебат. В него музеите могат да се включват без ограничения (финансови, авторско-правни, софтуерни), тъй като възловият момент е общуването. Не случайно още в първа глава докторантът се спира на ролята на публиката и различните модели за учене и възприемане на експозициите. Това му дава възможност да избистри концепцията си и да изгради по-късно и модел за въвеждане на нови технологии в музеите.

Темата за дигитализацията на музеите у нас е обсъждана поне две десетилетия без да доведе до практически краен резултат, доколкото в този процес акцентът винаги е бил върху технологията – хардуер и софтуер, за които или няма нужните средства, или остаряват безвъзвратно. Тази ситуация определя неравномерното развитие на процеса на дигитализация в нашите музеи и различната степен на придобит опит. До голяма степен подходът към темата се определя и от представата, че дигитализацията е процес на технологична конверсия. Всъщност процесът на дигитализация е само опосредстван от цифровото съхраняване на информация и се реализира чрез начините на предаване –

между различни групи (възрастови, социални, етнически) на формите на наследство, с което се съсредоточава във формите на комуникация.

При огледа на множество изказани досега мнения, коментари на публикувани материали и анализи по темата, докторантът е съумяла да класифицира, обобщи и изследва познатото по темата така, както никой друг изследовател до момента не го е правил. Акумулирането на информация от емпирично изследване относно картина на техническата осигуреност на музеите се фокусира в няколко направления, но особено важно се очертава липсата/ наличието на интернет достъп.

Водещ момент в дигитализацията на наследството е не само начина за превръщането на реалните артефакти в цифрови (дигитални) изражения, съхранени на съответните носители (твърди или облачни), но и процесът на споделяне на наследството. Защото колкото и да са активни музеите в фотозаснемане, 3D заснемане, сканиране, ортофотография или моделиране, в разнообразните форми на увеличена реалност, едва проучването на употребите на този специфичен продукт (дигиталната форма на наследство), може да даде отговор за смисъла на дигитализацията и за това дали дигитализацията има иновативен ефект в начините на общуване.

Поради промените, настъпили в последните десетилетия в обществото, както и поради промяна в средствата за общуване, темата за новите технологии в музеите е търпи сериозно развитие, което е необходимо да бъде проследено и изучено. С разпространението на интернет технологии, които позволяват да се създават различни уеббазирани услуги, насочени към взаимодействие с потребителите, се променя и концепцията за взаимодействие с наследството, тъй като част от този процес става интерактивен. Посланията не се излъчват само от музея, но и от публиките му, което повишава нивото на очакванията към публичните институции.

„Съвременните технологии и в частност разширената реалност, пресъздадена чрез мобилни комуникационни устройства, не са само средство за предоставяне на информация – потенциалът им е предпоставка за прилагане на съвсем различна стратегия“ – твърди докторантът на стр. 5. И тъкмо в търсене на параметрите на тази стратегия за предоставяне и споделяне на информация той вижда предпоставка за реализиране на своето изследване. Докторантът се опира на Седемте принципа на Тим О'Райли за Уеб-базирани услуги, чрез които изгражда оптика за променените функции на музея днес.

Свободата за споделяне на информация представлява новост за традиционните музей-съкровищници, както и за музейната експертиза, която рядко търпи критика или интерпретация на тезите. Поради това „музеите са изправени пред възможността да се присъединят към новите тенденции или да се самоизолират чрез поддържане на остарели концепции.“ (стр. 7). Какви са новите концепции – безспорно това са употребите на дигиталните информационно-комуникационни технологии.

Авторът си поставя ограничения - в полето на музеологията интересът е насочен към комуникацията между посетител и музей и как информационно-комуникационни технологии могат да въздействат на тези взаимоотношения. Неговият поглед към социалните платформи, облачните технологии и уеб сайтовете е в основата не само на изследването, но и на визиите му за успешно адаптиране към технологичните новости чрез разширена реалност.

Докторантът извежда седем насоки за въвеждане на цифрови модели за интерпретация, които са поставени в услуга на музеите, но за мен особено неубедително звучи т.б – „Информацията – визуална и аудио – трябва да има възможност за споделяне“ (стр.47). Наистина музеят, притежател на видео или аудио информацията, е в правото си да я споделя с всеки, с когото пожелае, но тук проблемът не се състои в тази конкретна информация, а в спецификата на музейният разказ, който включва необходимото аудио, видео или пък дигитално съдържание. Извадено от неговия контекст – колкото и да е атрактивно само за себе си, това съдържание не работи за музея, тъй като неговото съществуване е обвързано с музейното повествование. Извън него то може да придобие множество и различни смисли. С което няма да помогне на музея. Всъщност добавената реалност по същество е не само възможност за увеличаване на общуването в музея, тя представлява и музеен продукт, чиято стойност е значима единствено в музейна среда.

Безспорен принос на докторанта е създадения от него модел за въвеждане на информационни и комуникационни технологии в музеите, като е предложен метод за самооценка на възможностите и нуждите на конкретната институция. Този модел дава алтернативи на музеите, но не ги задължава, което осигурява избор. А изборът на различни алтернативи очертава политики за развитие на съответната институция, при което особено важна е самооценката на в процеса на развитие. Затова бих препоръчал представянето на този метод пред някоя от годишните срещи на музеите у нас, в които се обменят добри практики.

Работата на докторанта убедително потвърждава изказаните хипотези от началото на текста - технологиите не променят автентичността на експонатите, но предоставят възможност за интерпретация и достъп до тях от разстояние, което е осъществимо в голяма част от българските музеи, които имат нужната техническа осигуреност. В действителност идеите на Новата музеология за общуването с публики и образователната мисия на музеите се вписват в темата за споделянето на разнообразни форми на наследство посредством добавена реалност, чрез която се осъществява връзка с посетители от ново поколение, за които търсенето и споделяне на информация е опосредствано от дигитални технологии.

В същото време не смятам, че изводът на докторанта относно създаването на благоприятна среда, позволяваща въвеждане на технологии за разширена реалност, е въпрос единствено и само на ръководно решение. Мисля, че такова решение е опосредствано от форми на обучение, на придобиване на квалификация и знание, които биха могли да мотивират аргументите за вземането на подобно решение.

Според докторанта „промененият свят не търпи празноти и ако българските исторически музеи не отговорят на предизвикателствата на новото време, съществува опасност от тяхното изолиране от процесите в обществото“ (стр. 14). Това хипотетично опасение представлява заплаха за музеите, но тя не би се реализирала в близко бъдеще, тъй като и обществото не очаква от музеите подобни услуги. В действителност музеите биха могли да подхождат революционно и да изненадват – случайно или систематично, своите посетители, но за да се случи всичко това е необходимо цялостна промяна на парадигмата. Необходим е подход за изграждане на музеев наратив, в който успешно да се впише и информацията, включена в „увеличената реалност“. В противен случай нейното присъствие остава самоцелно.

В заключението на докторанта знанието за новите форми на комуникация и обмен на информация се наслаждава с нуждата от познание на съвременните нужди на музеите за тяхното общуване с публиките. Не по-малко важно е обговарянето на ползването на социални платформи, облачни ресурси, уеб сайтове – разработката тук показва сигурност и овладяна материя, с което се явява в помощ на музеите у нас.

Като цяло текстът отговаря на изискванията на научен текст за присъждане на образователната и научната степен „доктор“. Дисертацията е разработена по актуална и важна тема, проблематиката е развита върху самостоятелно събран емпиричен материал от автора. Той показва умения за интерпретация на резултатите от изследването, както и за анализ върху темата за употребите на дигитализацията,

използването на споделена информация чрез нови технологии. Предложените от него варианти за разширяване на присъствието на добавена реалност в три различни български музея са отличен пример за реализация на интердисциплинарния подход на разработения труд, тъй като при всеки отделен случай е приложен специфичен подход.

Представена е добре съставена библиография по темата, която е използвана адекватно.

Текстът има добра научна стойност и дава ново знание за съвременните процеси на употребите на дигитализацията, но не мога да се съглася с промъкващия се извод за „страх“ у някои музейни ръководства, които не развиват тези процеси. Наистина, голяма част от българските музеи са пасивни – но кой ги е обучил да бъдат компетентни в тази област? Разбира се в своята работа докторантът се застрахова, че няма за цел да съди музеите (с. 141), а само да предложи пред тях избор, но въпреки това основанията за дистанциране от съвременните процеси на комуникация при музеите не винаги са желан избор, а са резултат от множество други обстоятелства.

В работата са използвани са различни подходи и методология, чрез своите наблюдения и анализи докторантът е уловил промените, открил е и е посочил механизмите за обогатяването на вариантите в които би могло да се използват дигитални приложения и нови интерпретации на наследството. Ето защо смятам, че дисертационният труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на тема: „Технологиите за разширена реалност като иновация в българските исторически музеи“, е успешно защитен и заслужава положителна оценка.

20.10.16 г.

